

УДК 504.05:341.171:339.9.

СУЧАСНИЙ СТАН ПРИРОДООХОРОННОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В ЕНЕРГЕТИЦІ: ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Коновалюк Ю.О.

Консалтингова компанія «СМАРТ Бізнес Консалтинг»
вул. М.Гришка, 9, оф.75, 02140, м. Київ,

Досліджується виконання Україною своїх природоохоронних зобов'язань в рамках Енергетичного співтовариства. Особливу увагу приділяється процесу імплементації директиви ЄС щодо встановлення граничного рівня викидів певних забруднювачів до атмосфери великими спалювальними установками. *Ключові слова:* екологічна безпека, імплементація, директива, Енергетичне співтовариство, ЄС.

Современное состояние природоохранного законодательства Украины в энергетике: проблемы имплементации европейского законодательства. Коновалюк Ю.О.. Исследуется исполнение Украиной природоохранных обязательств в рамках Энергетического сообщества. Отдельное внимание уделяется процессу имплементации директивы ЕС, устанавливающей граничный уровень для выбросов загрязнителей в атмосферу крупными сжигающими установками. *Ключевые слова:* экологическая безопасность, имплементация, директива, Энергетическое сообщество, ЕС.

The current state of the Ukrainian environmental protection legislation in energetics: challenges in implementing European legislation. Konovalyuk Y.. The performance of environment protection duties by Ukraine within the Energy Community is investigated. Particular attention is paid to the implementing by Ukraine of EU Directive on the limitation of emissions of certain pollutants into the air from large combustion plants. *Keywords:* ecological security, implementation, directive, Energy Community, EU.

Питання екологічної безпеки в енергетиці набуває дедалі більшого значення в світі. Причиною для цього є об'єктивні зміни стану навколишнього природного середовища, так само як і зусилля європейської і світової спільноти та громадськості для актуалізації існуючих проблем.

Екологічній безпеці було приділено увагу в проєкті Конституції ЄС 2004 року, який наряду із заохоченням технологічного та наукового прогресу визначав в якості головної цілі ЄС «високий рівень захисту на-

вколишнього середовища»[1]. Але цей документ не вступив в силу.

Натомість, країни-члени ЄС підписали Лісабонський договір, який вносить відповідні зміни до Римського договору (прим. авт. Римський договір – договір 1957 року, який створив основу для функціонування Європейського Економічного співтовариства та передував створенню Євратому).

Зокрема, в Лісабонському договорі країни-учасниці ЄС наголошують, що *політика ЄС в енергетич-*

ному плані повинна проводитись відповідно до необхідності збереження та покращення стану навколишнього середовища[2]. Таким чином, ЄС закріпив на вищому законодавчому рівні для країн-учасниць пріоритет екологічної безпеки в енергетичній сфері.

Стаття 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» містить визначення екологічної безпеки. Відповідно до визначення *екологічна безпека* – це такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей[3].

Основна ідея, закладена у визначенні екологічної безпеки, що міститься у названій нормі закону, відповідає статті 50 Конституції України, яка декларує право кожного громадянина держави на безпечне для його життя та здоров'я довкілля[4].

Тобто, вся суть екологічної безпеки, яка в тому числі має своє відображення в його законодавчому визначенні, полягає у дотриманні і забезпеченні основного права людини – права на безпечне для життя та здоров'я довкілля.

Відповідно до статті 16 Конституції України забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України є обов'язком держави[4].

Якщо говорити про участь України в європейських енергетичних об'єднаннях, то потрібно зазначити, що Україна у 2011 році приєдналася до Енергетичного Співтовариства. З 1 лютого 2011 року набув чинності Протокол про приєднання України до

Енергетичного Співтовариства. Він передбачає включення нашої держави до числа договірних держав Енергетичного Співтовариства, графік імплементації Україною правових норм ЄС у сфері енергетики, що охоплює загалом період до 1 січня 2018 року. Протокол містить перехідні положення дії Договору про заснування Енергетичного Співтовариства на території України, а також фінансові зобов'язання України щодо здійснення внесків до бюджету Енергетичного Співтовариства. Як сторона Договору про Енергетичне Співтовариство України отримує доступ до внутрішнього ринку електроенергії та газу Євросоюзу та стає його повноправним учасником. Умовою вступу України до європейського енергетичного ринку є виконання всіх вимог Протоколу, тобто формально імплементація директив та регламентів ЄС. До зазначених директив, зокрема, належать такі директиви, як Директива стосовно загальних засад функціонування внутрішнього ринку природного газу, Директива про заходи із забезпечення безпеки постачання природного газу, Директива про загальні правила функціонування внутрішнього ринку електроенергії та інші. Перелік директив та регламентів, а також строки для їх імплементації містяться у статті 2 Протоколу про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного співтовариства[5].

Європейське законодавство в галузі енергетики (законодавство про європейський енергетичний ринок) поділяється на так звані три енергетичні пакети. Кожний з енергетичних пакетів (директив та регламентів) містить правила, які спрямовані на по-

дальшу лібералізацію енергетичного ринку, створення нормативно врегульованих, але в то же самий час конкурентних та ринкових умов для розвитку ринку.

Крім цього, всі «енергетичні» директиви можна умовно поділити на дві групи: перша група – це ті, які стосуються регулювання умов функціонування енергетичного ринку, а зокрема його лібералізації, створення умов для конкуренції, запровадження правил для побудови відносин між непов'язаними особами «виробник-постачальник-споживач», та друга група – директиви у природоохоронній галузі, в сфері екологічної безпеки та відновлюваної («зеленої») енергетики.

Метою цієї статті є дослідження процесу імплементації природоохоронних директив. Зокрема, Протокол містить три природоохоронні директиви: Директива 1999/32/ЄС про зменшення вмісту сірки в деяких видах рідкого палива, Директива 79/409/ЄЕС щодо охорони диких птахів та Директива 2001/80/ЄС стосовно встановлення граничного рівня викидів певних забруднювачів до атмосфери великими спалювальними установками. Окремо можна виділити ще дві директиви ЄС, які мають безпосередній вплив на створення умов та гарантій виконання державою своїх природоохоронних зобов'язань – це Директива 85/337/ЄЕС про оцінку впливу окремих державних і приватних проєктів на навколишнє природне середовище (вимога її імплементації передбачена Протоколом) та Директива 2003/35/ЄС про забезпечення участі громадськості підготовці окремих планів та програм, що стосуються навколишнього

середовища (відповідно до положень Оргунської конвенції, яку підписала Україна).

Більш детально в цій статті досліджується процес імплементації Директиви 2001/80/ЄС стосовно встановлення граничного рівня викидів певних забруднювачів до атмосфери великими спалювальними установками.

Зазначена Директива 2001/80/ЄС встановлює обов'язок держав-членів Енергетичного співтовариства зі зменшення рівня викидів оксиду азоту, діоксиду сірки та пилу до атмосфери великими спалювальними установками, номінальна ефективна теплова потужність яких дорівнює або перевищує 50 МВт. Відповідно до неї країни-члени повинні розробити відповідні програми послідовного зниження сукупного річного обсягу викидів із установок для спалювання палива, і дотримуватися граничних значень викидів з урахуванням відповідного зниження у відсотках, встановленого для кожної країни. Відповідно до вимог директиву має бути розроблений та затверджений національний план зниження викидів, який би передбачав зниження сукупного річного обсягу викидів оксиду азоту, діоксиду сірки та пилу з наявних установок до рівня, який був би досягнутий застосуванням цих граничних значень викидів до наявних установок, що перебували в експлуатації 2000 року. Директивою на уряд країни-члена ЄС покладений обов'язок забезпечити відповідність усіх ліцензій на будівництво або експлуатацію нових установок належним граничним значенням викидів. Крім того, Директивою передбачається обов'язок здійснення моніто-

рингу викидів установками спалювання і рекомендовано проводити його за рахунок оператора. В свою чергу, оператори зобов'язані здійснювати інформування компетентних органів у відповідні терміни про виконання вимог та здійснені зміни. До порушників відповідних положень національного законодавства урядом мають встановлюватися санкції[6].

Відповідно до Протоколу, Директива має бути імplementована до 1 січня 2018 року.

На виконання Протоколу 3 серпня 2011 року Кабінет Міністрів України прийняв розпорядження № 733-р «Про затвердження плану заходів з виконання зобов'язань в рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства». Відповідно до пункту 9 розпорядження в строк до 1 січня 2018 року Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, Міністерство екології та природних ресурсів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, НАК «Енергетична компанія України» мають розробити заходи та методологію стосовно встановлення граничного рівня викидів деяких забруднювачів до атмосфери великими спалювальними установками[7].

На початку квітня 2012 року Міненерговугілля представило на розгляд Кабміну проєкт розпорядження «Про схвалення проєкту Концепції Державної цільової програми обмеження викидів деяких забруднюючих речовин в атмосферу з великих спалювальних установок електроенергетичного сектору (ТЕС, ТЕЦ)». На сайті Міненерговугілля щодо цього документу зазначено, що «прийняття розпорядження сприятиме: радикаль-

ному скороченню викидів шкідливих речовин від підприємств теплоенергетичного комплексу і реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього середовища та здоров'я людей; виконанню міжнародних зобов'язань, зумовлених приєднанням України до Договору про заснування Енергетичного співтовариства і необхідністю виконання вимог Директиви 2001/80/ЄС; інтеграції Об'єднаної енергетичної системи України до Європейської енергетичної системи» [8].

Автори проєкту Концепції наголошують, що «теплоенергетична галузь потребує державної підтримки для оновлення та модернізації основного теплосилового обладнання, а також його оснащення необхідним газоочисним устаткуванням. Ця підтримка стосується формування тарифів, кредитної політики, фінансування з Державного бюджету пілотних проєктів та проведення науково-дослідних робіт, надання пільг різного характеру, зокрема при імпорті зарубіжного обладнання тощо. Крім того, вирішення проблеми потребуватиме координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування»[8].

Проєктом Концепції передбачається, що фінансування реалізації Програми має здійснюватися за рахунок державного та місцевих бюджетів, інвестиційної складової в тарифах на відпуск електроенергії і тепла, власних коштів теплоелектростанцій і теплоелектроцентралей, цільового використання коштів екологічного податку, створення екологічного фонду при експорті електроенергії, використання коштів від про-

дажу квот на викиди парникових газів, інвестиційних зобов'язань власників енергетичних об'єктів, кредитних коштів вітчизняних та іноземних фінансових установ за державної підтримки, міжнародної фінансової допомоги, зокрема Європейського Союзу тощо[8].

Але після півтора року обговорення і до цього часу цей документ не був прийнятий. Сьогодні замість державної цільової програми уряд пропонує на виконання Директиви розробити відповідну галузеву програму зменшення викидів. При цьому, на відміну від державної програми, для галузевої програми не передбачається виділення з державного бюджету коштів на фінансування її реалізації[9].

21 грудня 2010 року був прийнятий Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року».

В загальних положеннях Закону зазначено, що за даними державної статистичної звітності 2009 року, основними забруднювачами атмосферного повітря є підприємства переробної і добувної промисловості та підприємства електро- і теплоенергетики (відповідно 31 і 21 та 40 відсотків загального обсягу викидів забруднюючих речовин, що надходять в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення)... До забруднюючих речовин, що переважно викидаються в атмосферне повітря, належать оксид азоту, оксид вуглецю, діоксин та інші сполуки сірки, пил. Збільшується кількість випадків перевищення встановлених нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарними

джерелами. Основними причинами, що зумовлюють незадовільний стан якості атмосферного повітря в населених пунктах, є недотримання підприємствами режиму експлуатації теплогазоочисного обладнання, нездійснення заходів із зниження обсягу викидів забруднюючих речовин до встановлених нормативів, низькі темпи впровадження новітніх технологій[10]. Закон також містить перелік стратегічних цілей та завдань. В якості другої цілі стратегії вказане поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки. На момент прийняття Закону Верховна Рада України вже ратифікувала Протокол про приєднання України до Договору про Енергетичне співтовариство. Але в тексті Закону ніде немає посилання на Директиву 2001/80/ЄС, відображення її змісту або зобов'язань щодо виконання її вимог.

Так само немає згадування про Директиву в розпорядженні Кабінету Міністрів «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки».

На виконання постанови Кабміну № 1780 від 28 грудня 2001 року Мінприродище в 2008 році прийняло Наказ № 541 «Про затвердження технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із теплосилових установок, номінальна теплова потужність яких перевищує 50 МВт». В 2010 році Мінприродизатвердило Наказ № 659 «Щодо затвердження Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства ЄС». В цьому наказі в якості окремого пункту для виконання зазначена Дирек-

тива 2001/80/ЄС. Зокрема, зазначається, що необхідно прийняти нормативно-правові акти, якими забезпечується врегулювання порядку експлуатації спалювальних установок; запровадження правової процедури видачі дозволу на експлуатацію спалювальних установок, що передбачає здійснення дослідження технічної та економічної потужності, сукупного генерування тепла та енергії; встановлення порядку обмеження експлуатації спалювальних установок у разі виникнення несправностей чи поломок; встановлення нормативів викидів для багатопаливних блоків; встановлення нормативів граничних значень викидів діоксиду сірки; встановлення нормативів у разі альтернативного використання двох або більше типів палива; встановлення порядку надання дозволу на експлуатацію спалювальних установок, розташованих в місцях з підземним зберіганням двоокису вуглецю; встановлення нормативів викидів у разі розширення спалювальних установок; створення системи моніторингу викидів зі спалювальних установок; встановлення порядку надання інформації оператором спалювальної установки державному органу про результати безперервних вимірів, перевірки вимірювального обладнання, окремих вимірів і всіх інших вимірів, необхідних для дотримання вимог щодо здійснення викидів забруднюючих речовин зі спалювальних установок; встановлення порядку здійснення розрахунку граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із спалювальних установок. Тобто повністю відображений зміст Директиви. Крім того, наголошується на необхідності вивчити на предмет по-

дальшого вдосконалення чинні нормативи граничнодопустимих показників викидів з сміттеспалювальних підприємств; розробити план зниження викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря для існуючих джерел забруднення; визначити загальні річні викиди забруднюючих речовин відповідно до пункту "С" Додатка VIII до Директиви 2001/80/ЄС. Зазначається, що технологічні нормативи допустимих викидів забруднюючих речовин із теплосилових установок, номінальна теплова потужність яких перевищує 50 МВт, потребують подальшого вивчення на предмет того, чи відповідають вони нормативам, які містяться у частині "В" Додатків III-VII у частині діоксиду сірки, оксидів азоту та пилу. Відповідальними особами визначені Мінекономіки, Міненерговугілля та Мінприроди. Строк для виконання визначений протягом 5-ти років після набрання чинності Угодою про асоціацію між Україною та ЄС (для існуючих установок)[11]. При цьому, аналітики спеціалізованого центру «Діксі-Груп» в своєму дослідженні «Україна і Енергетичне співтовариство: два роки в очікуванні», яке було присвячено аналізу досягнень України у виконанні зобов'язань перед Європейським Енергетичним співтовариством наголошують, що «не вважаючи на те, що Мінприроди ще у 2008 році затвердило технологічні нормативи допустимих викидів забруднюючих речовин із теплосилових установок, потужність яких перевищує 50 МВт, ухваленням Базовим планом апроксимації підкреслюється, що дані нормативи недосконалі та потребують змін. Відсутній Національний план дій

зменшення викидів, до розробки якого досі не приступили. Варто згадати й про те, що не визначені дозволи щодо концентрації викидів, не розроблено стратегії виведення старих енергоблоків з експлуатації, немає законодавчих змін для приведення системи екологічного моніторингу у відповідність з вимогами ЄС, не створено економічних стимулів та техніко-економічного обґрунтування виконання Директиви. Незважаючи на те, що термін виконання Директиви відповідно до Протоколу спливає на початку 2018 року, темпи її виконання недостатні. Сумніви щодо своєчасного виконання зобов'язань цієї Директиви викликає згадування у Базовому плані апроксимації 5-річного терміну після набрання чинності Угоди про асоціацію між Україною та ЄС» [12].

Виникає питання: чому склалася така ситуація з імплементацією та виконанням вимог цієї Директиви в Україні? На жаль, відповідь зрозуміла.

Ключовим невирішеним питанням залишається питання фінансування виконання вимог Директиви, а зокрема, за чий кошти має здійснюватися модернізація діючих ТЕС та ТЕЦ?

Згідно з проектом оновленої Енергетичної стратегії України до 2030 року, який розроблений в 2012 році Мінерговугіллям спільно з Фондом «Ефективне управління», необхідний обсяг інвестицій для встановлення пилгазоочисного устаткування на наявні блоки ТЕС та нові блоки під час будівництва встановитиме 109 млрд. грн. [13].

Як вже згадувалося вище, проектом Концепції передбачалося, що фінансування реалізації вимог дирек-

тиви має здійснюватися за рахунок державного та місцевих бюджетів, інвестиційної складової в тарифах на відпуск електроенергії і тепла, власних коштів теплоелектростанцій і теплоелектроцентралей, цільового використання коштів екологічного податку, створення екологічного фонду при експорті електроенергії, використання коштів від продажу квот на викиди парникових газів, інвестиційних зобов'язань власників енергетичних об'єктів, кредитних коштів вітчизняних та іноземних фінансових установ за державної підтримки, міжнародної фінансової допомоги, зокрема, Європейського Союзу тощо.

Що стосується фінансової допомоги ЄС, на яку ймовірно розраховує український уряд, то оскільки Директива або її зміст не знайшли відображення у Національному плані дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки, фінансування реалізації директиви в рамках програми-допомоги ЄС «Підтримка реалізації стратегії національної екологічної політики України» не передбачено.

На виділення фінансування з державного бюджету з огляду на неприйняття Державної цільової програми обмеження викидів, ймовірно, теж не варто розраховувати.

Залишається перелічені такі джерела, як реформування тарифної політики, екологічний податок, квоти, інвестиції або кредит.

Щодо діючих тарифів на електроенергію, яку сьогодні генерують ТЕС та ТЕЦ, то ще станом на 2011 рік ТЕС продавали електрику Оптовий ринок за 55,68 коп/кВт-год, а ТЕЦ – за 87,21 коп/кВт-год. Порівняйте з та-

рифом для великих ГЕС – 12,92 коп/кВт-год. Виходить, що тарифи на електроенергію від ТЕС та ТЕЦ в 5 та 7 разів вищі за ГЕС відповідно [13]. В умовах економічної кризи, яка склалася в Україні сьогодні, в разі подальшого підвищення тарифів на теплову енергію, може взагалі поставити питання щодо доцільності подальшого розвитку цього джерела електроенергії.

Надходження інвестицій в енергетичну галузь, враховуючи її сьогоднішню монополізацію і непрозорість – це джерело фінансування є пріоритетним і бажаним, але, відверто кажучи, ненадійним.

Щодо залучення коштів для реконструкції електростанцій за рахунок надходжень від екологічного податку, як це передбачено у відповідній статті проекту Концепції, то варто зазначити, що на сьогодні існує низка проблем, яка є причиною неефективності використання існуючих надходжень від екологічного податку, зокрема, у адмініструванні екологічного податку – це відсутність окремого фонду обліку надходжень від екологічного податку. У поєднанні з великим витратним навантаженням на бюджет в частині надходжень від екологічного податку, це породжує на практиці ситуацію з недофінансуванням потрібних модернізацій та реформ в екологічній галузі і, як наслідок, відсутність прогресу таких модернізацій та реформ.

Таким чином, стає очевидним, що весь тягар лягає на плечі власників станцій за рахунок залучених ними кредитних коштів.

Чи зможуть вони в строк і належним чином виконати зазначені вимоги Директиви, і у випадку невиконання зобов'язань, хто буде нести відповідальність за це? Мабуть, питання риторичне.

В такій ситуації виникає наступне логічне питання: які можуть бути наслідки невиконання Україною вимог Протоколу про приєднання до Договору про заснування Енергетичного співтовариства?

Щодо наслідків невиконання вимог Протоколу, то відповідно до пункту 1 статті 92 Договору в разі серйозного і тривалого порушення Стороною Договору її зобов'язань Рада Міністрів енергетики може призупинити деякі права Сторони, зокрема право голосу, право відвідувати засідання чи право застосовувати механізми, надані цим Договором. Треба наголосити на тому, що в ЄС до вимог екологічної безпеки ставлять більш ніж серйозно. Як зазначалося на початку цієї статті, екологічна безпека та охорона навколишнього природного середовища визнається в якості пріоритетного принципу діяльності країн-членів ЄС. Тому цілком ймовірно, що в разі невиконання Україною в розумні терміни вимог природоохоронних директив, Рада Міністрів Енергетичного співтовариства може прийняти рішення про призупинення права України застосовувати механізми, передбачені Договором. Це фактично буде означати призупинення дії Договору для України, так само як і переваг та гарантій, які надає участь у Енергетичному співтоваристві.

Враховуючи існуючі сьогодні євроінтеграційні пріоритети України, потрібно зазначити, що відповідно до частини 1 статті 278 тексту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, в разі виникнення розходжень з тек-

том Договору про асоціацію положень Договору про заснування Енергетичного співтовариства мають пріоритет[14].

Література:

1. Проект Конституції ЄС.2004. (http://europa.eu/scadplus/constitution/index_en.htm).
2. Лісабонський договір (http://europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm).
3. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>).
4. Конституція України (<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>).
5. Протокол про приєднання України до Енергетичного Співтовариства (http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a27).
6. Директива 2001/80/ЄС стосовно встановлення граничного рівня викидів певних забруднювачів до атмосфери великими спалювальними установками (http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_913).
7. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 733-р «Про затвердження плану заходів з виконання зобов'язань в рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства» (<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/733-2011-p>).
8. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення проекту Концепції Державної цільової програми обмеження викидів деяких забруднюючих речовин в атмосферу з великих спалюваних установок електроенергетичного сектору (ТЕС, ТЕЦ)» (http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/publish/article?art_id=219389&cat_id=200576).
9. Закон України «Продержавні цільові програми» (<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-15/print1375528599785896>).
10. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» (<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>).
11. Наказ Мінприроди № 659 «Щодо затвердження Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства ЄС» (<http://www.menr.gov.ua/index.php/normakty/60-9/acts/706-nakaz-vid-17-12-2012-659-shchodo-zatverdzhennia-bazovoho-planu-adaptatsii-ekologichnoho-zakonodavstva-ukrainy-do-zakonodavstva-yevropeiskoho-soiuzu-bazovyi-plan-aproksymatsii>).
12. «Україна і Енергетичне співтовариство: два роки в очікуванні»// "Українська енергетика", DiXiGroup (http://ua-energy.org/upload/files/For_web_Final_print_Dixi_Analituch_ukr_2013.pdf).
13. Проект оновленої „Енергетичної стратегії України на період до 2030 року”//Міненерговугілля, 11.06.2012. (http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/publish/article?art_id=222035&cat_id=200576).
14. Проект Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (<http://comeuroint.rada.gov.ua/komevoint/doccatalog/document?id=56219>).

УДК 339.544

ВЛИЯНИЕ КЛИМАТИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ РЕГИОНА

Швец И.Ю., Швец Ю.Ю.

Таврический национальный университет им. В.И. Вернадского,
пр-т Академика Вернадского, 4, 95007, г. Симферополь,
Irina-shvets@yandex.ru

В статье рассмотрено влияние климатических изменений на конкурентоспособность региона. Рассмотрены основные тенденции и изменения климата на экономику и социально-экономическое положение населения различных стран происходящие в различных регионах. *Ключевые слова:* климат, регион, конкурентоспособность.

Вплив кліматичних змін на конкурентоспроможність регіону. Швець І.Ю., Швець Ю.Ю.. У статті розглянуто вплив кліматичних змін на конкурентоспроможність регіону. Розглянуто основні тенденції та зміни клімату на економіку і соціально-економічне становище населення різних країн відбуваються в різних регіонах. *Ключові слова:* клімат, регіон, конкурентоспроможність.

Impact of climate change on the region's competitiveness. I.Shvets, Y.Shvets The article examines the impact of climate change on the region's competitiveness. The main trends and climate change on the economy and socio-economic status of different countries take place in different regions. *Keywords:* climate, the region's competitiveness.

Тема климатических изменений в контексте влияния на конкурентоспособность регионов приобретает все большую актуальность. Об этом свидетельствуют следующие данные, по прогнозам ученых, к 2030 году изменения климата и загрязнение воздуха будут обходить планете в 3,2% глобального ВВП. Как и сейчас, главный удар придется на наименее развитые страны. Такое положение затронет и Украину. Они будут терять через два десятилетия из-за трансформации климата до 11% своего ВВП.

Влияние климатических изменений на конкурентоспособность ре-

гиона посвящены работы таких ученых, как: Лукша О.П. [1], Трофимова А.М. [2], Леви К.Г. [3], Наумова Э.П. [4] и других. Представляется, что проблему устойчивого развития сферы туризма необходимо рассматривать в контексте социально-экономического развития территорий, применив метод системного анализа. Целью данной статьи является анализ влияния климатических изменений на конкурентоспособность региона.

Глобальные изменения климата из узкоспециального естественно - научного вопроса уже давно превратились в одну из наиболее острых про-